

TRENCSÉNYI LÁSZLÓ

Mag hó alatt – avagy út a „Kockás mozgalomig”¹

Míg az 1990 körüli politikai rendszerváltást a pedagógusszakmában az egyesületek, civil szervezetek alakulása, újjáalakulása jellemezte, addig az „új rendszerváltást” hirdető szakmai közösségek a hálózatosodás stratégiájában bíznak.

Emlékezzünk a rendszerváltás időszakára: az 1967-ben újjáalakulni engedett *Magyar Pedagógiai Társaság* monopóliumát a rajztanárok törték meg: *Csőregh Éva* feltalált egy olyan alapító okiratot, amelyre hivatkozva már 1988-ban bejegyezhetők (még a minisztérium felügyelete alá) a *Magyar Rajztanárok Országos Egyesületét*, és ugyanebben az évben megtartotta első, alakuló ülését a *Magyar Drámapedagógiai Társaság* is. A jogászok példáját követve színre lépett a *Független Pedagógus Fórum* (*Beke Kata*, *Hoffmann Rózsa*, *Zsolnai József* neve fémjelzi a gyülekezőket). Azután a magyartanárok és a történelemtanárok progresszív szárnyai váltak le a korábbi – főként az akadémiai, egyetemi szféra pártfogolta – tudós egyesületekről, és váltak önállóvá a *Magyartanárok Egyesülete* és a *Történelemtanárok Egylete* (TTE) keretei közt.

A nemzetközi kapcsolatokkal bíró alternatív pedagógiai egyesületek különbözőképpen vállalták a civil szerveződés útját. A montessoristák a nemzetközi szervezethez csatlakoztak, a waldorfosok és jenaplanosok saját egyesületet hoztak létre, míg Freinet követői sohasem akartak önálló mozgalmat, szervezetet. Nem sikerült önálló táborra szerveződni a korszakistáknak (mehízódta a Magyar Pedagógiai Társaság öbleiben, hasonlóképpen a makarenkóistákhoz, akiket fogyasztó aktivitás és elszunnyadó nemzetközi kapcsolatok jellemeztek). *Karácsony Sándor* nevével az országban több egyesület is színre lépett, Földestől Debrecenen át Pécelig. *Petrikás Árpád*, *Páldi Jánossal* szövetségbe, a keleti régióban hozta létre az *Alkotó Pedagógusok és Műhelyek Egyesületét*.

Az iskolafenntartás pluralizálása életre hívta a nem-állami fenntartókat integráló *Alapítványi és Magániskolák Egyesületét* (AME). Az alapítók egyike, *Horn György* *Iskolaszövetség* néven is alapított egyesületet, a délkeleti végeken *Gáspár László* utolsó erejével még létrehozta a *Kemény Gábor Iskolaszövetség*et. Hasonló névvel

¹ Az Új Pedagógiai Szemle 2016/1–2-es számában közreadta a pedagógusmozgalmak krónikáját a miskolci Herman Ottó Gimnázium elhíresült levelétől az esernyős nagy demonstrációig. Egy hibás adatra figyeltem fel: az összeállító 2016 februárjára datálta – s az új mozgalmak kontextusába helyezte – a HAT és a demokratikus pártok programegyeztető oktatáspolitikai koncepcióját. Pedig az új mozgalmak jellegzetessége (2016 nyaráig legalábbis), hogy a politikai pártokat nem tekintik szövetségesnek; ennek megfelelően a fent jelzett találkozóra 3 évvel korábban, 2013-ban került sor. (Tévedésünket a lap következő számában jeleztük, és a honlapon már javítottuk a hibát – a Szerk.) Ennek a korrekciónak a jegyében kerül sor ebben a cikkben az „előtörténetet” vázlatos ismertetésére is egy résztvevő-szemtanú összeállításában, lejegyzésében.

több regionális egyesülés is működött, főleg a keleti országrészben, melyek közül a *Rétközi Iskolaszövetség* volt talán a legjellegesebb. A Magyar Tehetséggondozók Társasága a szegedi tehetséggondozók Farkas Katalin alapította szegedi alapítványából (Tehetségekért Alapítvány) nőtt ki – később Gefferth Éva, Czeizel Endre, Báthory Zoltán, ma Balogh László elnökletével áll helyt a szakmában. *Loránd Ferenc* pedig megszervezte a ma már nem működő *Az Iskolai Esélyegyenlőségért Egyesületet*. A kazincbarcikai „Hasznosidő Központ” (ma Don Bosco Otthon) akkori igazgatója, Lukács Barnabás lett az elnöke.

Azután tovább tagolódott a szakma. Szakértők, tanácsadók, további tantárgyak szakemberei (földrajztanárok, fizikatanárok, kémiatanárok, számítástechnika-tanárok, táncpedagógusok, tanítók, zenepedagógusok, médiatanárok, etikatanárok, filozófiatanárok, gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok, nevelési tanácsadók stb.) tömörültek egyesületbe, képviselendő szakmai érdekeiket. Így a '90-es évek első felében zajló NAT-vitákban már számos szerveződés hallatta a hangját. A gyermekvédők nemzetközi szervezet, a FICE² védelme alá rendeződtek. Azután iskolatípusok, iskolavezetők hozták létre az intézménytípusnak megfelelő egyesületeket. A népművelők egyesületéről leváltak és önálló egyesületet szerveztek az ÁMK-k (Általános Művelődési Központok) szakemberei. Egyesületet alkottak az osztályfőnökök is. A kisgyermek neveléséért is több szervezet vállalt felelősséget, a

legtekintélyesebb a MOE (*Magyar Óvodapedagógiai Egyesület*) volt.

A '90-es évtized előrehaladtával nemzeti, keresztény arculatot vállaló egyesületek is létrejöttek. Ezek később felekezetek szerint is tagozódtak.

Eközben a szakszervezetek is „osztódtak”: a *Tudományos Dolgozók Szakszervezetének* harcos, szabadságharcos kiállításának mintáját követve létrejött a *Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete* (PDSZ), azóta is vitában a „hagyományos” Pedagógusok

Szakszervezetével, miközben ágazati érdekvédelmi szervezetek is működésbe léptek. Voltak kísérletek kamarák létrehozására is, ám ezt a formációt törvény nem legitímálta.

Emeljük ki a témánk

szempontjából fontos szerveződést, a *Vekery Tamás* kezdeményezte *Tanszabadság Társaságot*, illetve az ide kapcsolódó *Európai Fórum a Tanulás Szabadságáért* egyesületet.

E szervezetek működése hullámmozott; függött az állami támogatás mértékétől, de az állami odafigyelés politikai ciklusoktól nem független hullámmzásától is. A NAT reformjának háttéréként hozta létre *Báthory Zoltán az Eötvös József Szabadelvű Pedagógiai Társaságot* (mely nem tévesztendő össze a korábban létrehozott *Eötvös József Cigány–Magyar Pedagógiai Társasággal*).

Mindenesetre több mint 100 szervezetet tart számon ma is az EMMI „lobbylistája”; jogszabályalkotásnál ők kapják – igaz, egyre ritkábban – véleményezésre a tervezeteket.

így a '90-es évek első felében zajló NAT-vitákban már számos szerveződés hallatta a hangját

² A FICE (International Federation of Educative Communities, illetve a betűszót feloldó francia elnevezés szerint *Federation Internationale des Communautés Educatives*) az UNESCO támogatásával 1948-ban alapított nemzetközi szervezet. Hazai tagszervezete, a Nevelő Otthonok Nemzetközi Szövetsége Magyarországi Egyesülete 1989-ben, 26 intézmény csatlakozásával alakult meg.

2010 nem csupán az oktatáspolitikai történetében volt mérföldkő, de a szervezetek működésében, tevékenységében is.

A 2011. évi ősz volt a stratégiaaváltás éve.

A kormányzat közzétette az új törvény tervezetét. Ez egyébként a civil szerveződések is érintette, hiszen ebben jelent meg a nagy korporáció, a kötelező tagsággal járó, jóformán kizárólagos tárgyalópartnerként megjelenített *Nemzeti Pedagógus Kar* terve. De a törvény más, tartalmi elemei is kihívást jelentettek a szervezett pedagógusok számára.

Így 2011. november 11-én a *Kossuth Klubban* megalakult a *Hálózat a Tanszabadságért* (HAT). Programjában ugyan a törvénytervezet több pontjával szemben fogalmazott meg kritikát, de elnevezésében tudatosan utalt a *Vekerdy Tamás* szervezte elődegyesület nevére.

Ám szervezetét illetően „hálózattá” nyilvánította magát. Az alakuló ülés dokumentumai szerint³ képviseltette magát a Magyar tanárok Egyesülete, az Equity – Méltányos Közoktatásért Egyesület, az AME, az MPT, a TTE, Az ESHA Hungary,⁴ a PDSZ, illetve magánszemélyek. Az alakuló ülésen a PSZ (*Pedagógusok Szakszervezete*) képviselője is jelen volt, ám elnökségi felhatalmazás hiányára hivatkozva az alapító nyilatkozatot nem írták alá. Igen aktívan közreműködött viszont, ahogyan az előzetes szervezkedésben is, a *Szülői*

Hálózat nevű csoport, melynek tagjai jeles művész-értelmiségiek voltak, ám a HAT létrejötte után nem sokkal visszavonultak a közéletből. A hálózatnak hamar megnőtt

az ázsiója, a csatlakozók száma hirtelen 300 fölé nőtt. Az alapítók egyet-értettek a törvénytervezet kíméletlen kritikájában; vita közöttük azon folyt, hogy kritikájukat – az egyenlő távolság elvét gya-

korolva – hasonló intenzitással terjesztik-e ki a '93-as törvény elemzésére is.

A HAT megpróbált ellenállni a tengerárnak, és a kétharmados kormánypárti többségű parlament épülete elé szervezett folyamatos figyelemfelhívó demonstrációkat. Ez volt a *Fogadóóra*. A hatóságok az állandó sátorozást nem engedélyezték, így hóban-fagyban, nap mint nap kiálltak a tér közepére zászlóikkal a HAT-aktivisták, és a járőrelőket próbálták a törvény elleni fel-

lépésre szólítani. (Valljuk meg őszintén, a belváros kutyasétáltató úriasszonyai nem kifejezetten erre az agitációra vártak...) A Fogadóóra makacs kiállása mégis növelte a hálózat népszerűségét, felfigyelt rá a sajtó, sikerült fontos szemléket nyilvános meg-

szólalásra bírni a téren, a hálózat vezető tagjainak elemzései pedig rendre napvilágot láttak. Harcomdorkeresőben próbálkozott a Hálózat más módszerekkel is. Ebből a 2011. decemberi flashmob emelkedett ki, melyet a Mammot üzletházban szerveztek meg csúcsgalomban idején, transzparenssekkel, maszkokkal.⁵

elnevezésében tudatosan utalt a Vekerdy Tamás szervezte elődegyesület nevére

a kétharmados kormánypárti többségű parlament épülete elé szervezett folyamatos figyelemfelhívó demonstrációkat

³ <http://www.tanszabadsag.hu/blog/alapito-nyilatkozat-teljes/> (2016. 11. 10.)

⁴ Az európai iskolaigazgatókat tömörítő European School Heads Association magyarországi szervezete

⁵ Az eseményen készült fotók itt láthatók: https://www.facebook.com/HAT-H%C3%A1l%C3%B3zat-a-Tanszabads%C3%A1g%C3%A9rt-295461507140386/photos/?tab=album&album_id=319341908085679 (2016. 11. 10.)

A törvény december 19-én elfogadtatott. Az LMP az elfogadás éjszakájára szervezett egy viszonylag népes demonstrációt a Kossuth térre – a HAT nevében, régi küzdelmeket idézve, a törvény ellen tiltakozva *Miklósi László*, a TTE elnöke beszélt.

Mi történt ezután? A HAT csatlakozott minden megmozduláshoz, a PSZ próbálkozott többször is harcba hívni az iskoláügy érdekében jelentős társadalmi csoportokat, főként a Szalay utcai minisztériumi épület elé. Pedagógusnapra is mintegy 5000 ember gyűlt össze.

A HAT további akciókat szervezett: beadványok, nyilatkozatok, apró gesztusok következtek: bizonyítványosztás, krétaadományozás a minisztériumnak, tiltakozás a *Janikovszky Éva Általános Iskola és Gimnázium*, később a kaposvári *Toldi Lakótelepi Gimnázium és Általános Iskola* és más intézmények bezárása ellen a Duna-parton, majd szeptember elsején emléktábla kihelyezése a megszűnt intézmények kapujára, „Itt demokratikus iskola működött” szöveggel. (A *Budai Középiskola* kapuján ez a tábla napokig kint is maradt). Ezek az akciók jelezték a HAT létét, de az alapvető tevékenység online üzemmódban folytatódott. Ennek megfelelően megindult a 300-as létszámú közösség erőzója is.

Erre válaszolt *Lázár Júlia* tanár, műfordító a *Hívatlanul Hálózat* létrehozásával. Erőteljesebb hangot, több akciót ígért. A *Hívatlanul* ma is jelen van az utcákon,

emellett sikeres tematikus összejöveleket szervez más civil szervezetekkel együttműködve.⁶

A 2012. január 2-i, Operaház előtti nagy erejű tömegdemonstráción ott voltak a hálózatok. A hálózatosodást mások is követték: 2012. februárban létrejött a *Hallgatói Hálózat* (HaHa), mely intézményfog-

lalási kísérleteivel hívta fel magára a figyelmet.⁷ 2013. évi „székházfoglalási” akciójukat (melyben az azóta elhunyt aktivista *Rózsa Milán* is részt vett), a kormánypárti média *Soros György* által pénzelt, *Bajnai Gordon* által támogatott akciónak minősítette,⁸ míg más hír-

csatornák *Gyurcsány Ferenc*, illetve az LMP háttérszerepét emlegették.⁹ 2013 márciusában nagy lendülettel vett részt a HaHa az alkotmánymódosítás elleni tömegdemonstrációban, azután mintha kifulladt volna. Az egyetemfoglalások idején MSZP-kezdemenyezésre szerveződött Éhségmenettel egy időben tartottak demonstrációt, de az együttműködésről hallani sem akartak; a két harag nem találkozott. Sőt, a HaHa a HAT-tal sem kívánt barátkozni, mert a HAT ez időben kereste a demokratikus (értsd: ellenzéki) pártokkal való közös fellépés lehetőségeit.

2014-ben létrejött a HaHa „kistestvére”, a középiskolások hálózata (KIHA). 2013. január 19-ét, az *I. Országos Középiskolai Fórumot* tekintették az alakulás eseményének. A *Baross Gábor szakkollégiumban* tartott fórumon, a sajtó tudósítása szerint,¹⁰ a részt vevő mintegy száz-százöt-

tiltakozás a Janikovszky Éva Általános Iskola és Gimnázium, később a kaposvári Toldi Lakótelepi Gimnázium és Általános Iskola és más intézmények bezárása ellen

⁶ A Hívatlanul által szervezett Gyermekvédelmi Fórum teljes videóanyaga itt található: <https://www.youtube.com/watch?v=7rJoUcPua6Q> (2016. 11. 13.)

⁷ A hazai hallgatói mozgalmak, így a HaHa tevékenységének részletes elemzése: Gerő Márton és Susányszky Pál (2014): Hallgatói mozgalmak és felsőoktatási politika. *Educatio* 23. 1. sz.

⁸ <http://pestisracok.hu/haha-reinkarnalodott-tegnap-szekhazostrommal/> (2016. 11. 13.)

⁹ <http://mno.hu/belfold/a-civilek-szekhazfoglalasa-csak-a-kezdet-1143373> (2016. 11. 13.)

ven diák arról is határozott, hogy a KIHA „a pártokon kívül minden demokratikus szervezettel együttműködik.” A vidéki és fővárosi diákok döntöttek még arról, hogy csatlakoznak a Hallgatói

Hálózat azon ultimátumához, amelyet a szerveződés korábbi követelései kapcsán február 8-i határidővel a kormányhoz intézett. A diákok elé eredetileg egy

11 pontos nyilatkozatot is terjesztettek, de végül ebből csak 3 pontot fogadtak el. Ezek szerint követelik a felsőoktatás átfogó reformját és azt, hogy a felsőoktatásban történő változásokat felmenő rendszerben vezessék be. Követelik továbbá, hogy állítsák vissza legalább a 2011-es felvételi keretszámokat, és biztosítsák a pénzügyi hátteret. Követelik a közoktatás átfogó reformját is, és a tankötelezettség 18 éves korig történő visszaállítását.

Ezt követően a többi pont megtárgyalása helyett hosszas, ellentmondásokkal teli vita alakult ki, és a folyamatosan fogyatkozó létszámú résztvevők arra jutottak, hogy a Facebookon külön oldalt hoznak létre, ott beszélnek részletesen a követeléseiket.

A felszólaló pécsi és szegedi középiskolások a korábbi tiltakozó akcióikat felidézve többek között azt hangoztatták: ők a jövő, és az összefogásban rejlik az igazi erő. Közölték, eljött az idő, hogy egységesen felemeljék a hangjukat, és békésen, határozottan elmondják: nem akarnak „Egyenfalván, egyenruhában masírozva egyeniskolákba” járni. *Piróth Kinga* a fővárosi szervezők

nevében azt mondta: alapvető céljuk, hogy középiskolai közösségeket, az intézményeket összefogó szervezetet hozzanak létre.

Úgy érzik, jelen pillanatban Magyarországon az oktatásügy sok sebből vérzik. A rendezvényen megjelent *Mendrey László*, a *Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének* elnöke és a Hallgatói Hálózat több tagja is.

E korosztálynak erőteljesebb, a mozgalmakhoz sikeresebben integrálódó hajtása a *Független Diákparlament*,¹¹ mely bázisalapú szerveződésével szélesebb legitimitást szerzett magának. Saját kezdeményezései mellett jelen vannak a fontosabb megmozdulásokon is. 2016. évi belső választásaikra 10 000-re kívánják növelni választóik létszámát.

2012. február 17-én adott hírt megalkulásáról az OHA, a magyar egyetemi oktatók kezdeményezésére megalakult *Oktatói Hálózat*. „Kezdeményezésünket az új felsőoktatási törvény és a felsőoktatás működését érintő kormányzati intézkedések miatti aggodalom szülte. Fő célunk a magyar felsőoktatás demokratikus

megújítása, értékeinek megőrzése. Alapértéknek tartjuk a felsőoktatási intézmények autonómiáját, az oktatás és kutatás szabadságát.”

A hálózatok integrációját és társadalmi elismertségét szolgálta, hogy rendre megjelentek a nagyobb demonstrációkon, szót kértek és kaptak. Beszélgetőtársak voltak

nem akarnak „Egyenfalván, egyenruhában masírozva egyeniskolákba” járni

tizenhat szakmai szervezet együttműködésre hívta azokat a szakembereket és laikusokat, akik a közoktatási rendszer modernizációjáért tenni kívánnak

¹⁰ <http://mno.hu/belfold/letrejott-a-kiha-1132375> (2016. 11. 13.)

¹¹ <http://diakparlament.hu/>

a Szabadság téri „emlékműves” tiltakozó csoportok¹² körében is.

Az *Agóra Oktatási Kerekasztal* 2012. márciusában alakult meg, miután a *Hálózat a Tanszabadságért* kezdeményezésére tizenhat szakmai szervezet együttműködésre hívta azokat a szakembereket és laikusokat, akik a közoktatási rendszer modernizációjáért tenni kívánnak.¹³ Az Agóra nem kevesebbet vállalt, mint hogy olyan integráló oktatáspolitikai programot hoz létre, melyet a választási győzelemre (!) készülő demokratikus pártok is vállalhatnak. Hosszú vitákon alakult ki az Agóra ügyrendje. A résztvevők „jobbra” zártak, azaz a Jobbik érdeklődését nem voltak hajlandók elfogadni, és bonyolult szabályok vigyázták mondatról mondatra a megszülető szöveg demokratikus döntésre alapozott voltát.

A deklarált cél az volt, hogy lehetőség nyíljon a magyarországi oktatásra vonatkozó legkülönbözőbb álláspontok, vélemények, nézetek kifejtésére, és ezek egyeztetése eredményeként létrejöjjön egy, a szükséges pontokon a megoldások eltérő változatait felvonultató, nagy és sokoldalú támogatottságot élvező szakmai dokumentum, oktatáspolitikai

koncepció. A felhívás hatására több mint kétszáz tag regisztrált az Agórába, akik többsége a munka valamelyik szakaszában részt vett a vitákban, a dokumentumok létrehozásában. A tagok a közoktatásban érintettek széles spektrumát képviselték, a szülőktől az óvodapedagógusokon, általános, közép- és szakiskolai tanárokon, szakoktatókon, pszichopedagógusokon, iskolaigazgatókon, a

tanárképzésben dolgozókon, tankönyves szakembereken át oktatáspolitikusokig, neveléstudományi kutatókig. Ehhez társult a 2000 főt meghaladó létszámú Facebook-csoport. Az Agóra létrehozóinak és tagjainak meggyőződése, hogy „*Magyarországnak hosszú távon működőképes, a politikai választások viharainak nem kitétt, stabil alapelveket tartalmazó, a politikai erők által elfogadott oktatáspolitikai stratégiára van szüksége*”.¹⁴

Az Agóra létevel demonstrálni kívánták, hogy az oktatáspolitikai nem egy politikai elit belső ügye: lehetséges széles társadalmi párbeszédben érvényes elképzeléseket megfogalmazni és ezeknek bizalmi elven épülő támogatást szerezni; a széles értelemben vett szakmánk képes és hajlandó a konstruktív gondolkodásra. Ennek megfelelően,

lehetőség nyíljon a magyarországi oktatásra vonatkozó legkülönbözőbb álláspontok, vélemények, nézetek kifejtésére

demonstrálni kívánták, hogy az oktatáspolitikai nem egy politikai elit belső ügye

¹² A Szabadság téren álló, német megszállás áldozataira emlékező emlékmű ellen tiltakozó civil mozgalom keretében a tiltakozók folyamatosan jelen vannak, és közösségi programokat, beszélgetéseket szerveznek a téren.

¹³ Az Agóra indulásánál a következő szervezetek voltak jelen: A Kisgyermek című szakmai folyóirat, Alapítványi és Magániskolák Egyesülete, Demokratikus Nevelésért és Tanulásért Egyesület, Equity – Méltányos Közoktatásért Egyesület, ESHA Hungary, Hálózat a Tanszabadságért, Kispesti Waldorf Iskola, Kollégiumi Szövetség, Magyar Pedagógiai Társaság, Magyar Szakképzési Társaság, Magyar tanárok Egyesülete, Nyelviskolák Szakmai Egyesülete, Nyelvtudásért – Országos Nyelvoktatási és Nyelvvizsgáztatási Szakmai Egyesület, Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete, Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete, Pedagógusok Szakszervezete, Szülői Hálózat, Tanárképzők Szövetsége, Taní-tani Online – Nyitott pedagógiai blog, Történelemtanárok Egylete.

¹⁴ Lásd Az Agóra Oktatási Kerekasztal záródokumentuma: <http://docplayer.hu/3105090-Az-agera-oktatasi-kerekasztal-zarodokumentuma.html> (2016. 11. 10.)

az Agóra plénuma részletes viták után úgy döntött, hogy nyitott diskurzusok során, a tagság minél szélesebb körének részvételével létrehoz egy elemzéseket és ajánlásokat tartalmazó dokumentumot, mellyel 2013 őszén „megkínálja a választásokra készülők – politikaiprogram-alkotók – demokratikus pártokat”. Az üzenetben egyfelől a „szakma” álláspontját, másfelől a minél szélesebb társadalmi konszenzust kívánta az Agóra hangsúlyozni.

Szinte a teljes tagság aktívan részt vett egy módszertanilag alaposan végiggondolt, a valódi demokratikus részvételt biztosító munkafolyamat során annak a tematikának a kidolgozásában, amely a későbbi munka alapját képezte.

Hasonló módszerrel határozta meg az Agóra által legfontosabbnak tartott értékeket, amelyek egyrészt a további munka során iránymutatóul szolgáltak, másrészt azt a minimumot fejezték ki, amely különféle együttműködésekben feltételül szabható.

A tematika egyes elemeinek kidolgozására munkacsoportok jöttek létre.

A tagság a következő tématerületek kidolgozásában egyezett meg:

1. Elvárt, kívánatos nevelési-oktatási eredmények
2. Jó kormányzás
3. Tartalmi szabályozás
4. Intézményi minőségirányítás és rendszerszintű minőségértékelés
5. Pedagógusok és a közoktatás további szakmai szereplői
6. Szakképzés a közoktatásban, a közoktatás és a munka világa

7. Méltányosság
8. Fejlesztéspolitika, értékmegőrzés és modernizáció
9. Együttműködés, tudás- és tapasztalatszerék a közoktatásban érintett csoportok között
10. Diákszerep, diákrészvétel, netgeneráció
11. A közoktatás és a munka világa: életút-támogató pályaorientáció
12. Iskolaszervezet

A tematika sajátos logikát tükröz, mely eltér a hagyományos oktatáspolitikai dokumentumok algoritmusától. Kifejezésre jut benne az Agóra tagjainak (szakembereknek és laikus érdeklődőknek) gondolkodásmódja. Az Agóra vállalta ezt a struktúrát, mert úgy vélte, hogy ez a tematizálás tükrözi a

pedagógiai „mikrofolyamatokban” helytálló, feszültségeket és fejlesztendő területeket észlelő érintettek problématerképét. Ezt a tematizálást az elkészült dokumentumban mint lehetséges probléma- és feladatstruktúrát ajánlják fel mindazoknak, akik professzionális politikusként oktatáspolitikai programot készítenek. Ez a tematika útbaigazító lehet, hogy az oktatáspolitikai lépések milyen támogatásra számíthatnak.

A munkacsoportok különböző intenzitással és különböző mértékű nyilvánosság mellett dolgoztak, és munkájuk eredményeképp az Agórában egyesült tudást tükröző részdokumentumok születtek, melyekre alapozva az Agóra koordinációs bizottsága úgy döntött, hogy *Oktatáspolitikai alapvetések*¹⁵ címmel, egységes koncepcióként adja közre eredményeit: az Agóra-értékeket, az oktatáspolitikai

a tematizálás
tükrözi a pedagógiai
„mikrofolyamatokban”
helytálló, feszültségeket
és fejlesztendő területeket
észlelő érintettek
problématerképét

¹⁵ Agóra Oktatási Kerekasztal (2013, szerk.): *Oktatáspolitikai alapvetések*. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest. Letöltés: <http://mek.oszk.hu/12600/12613/12613.pdf> (2016. 11. 10.)

részletes témalistájának bemutatását és a téziseket (oktatáspolitikai javaslatokat), valamint szerzőik nevével közlésezi az önmagukban is komoly értéket képviselő műhelytanulmányokat. Ezt a tudást kínálta fel az Agóra Oktatási Kerekasztal az oktatáspolitikáról gondolkodó politikai erőknek, illetve az oktatáspolitikáért érdeklődő pedagógusoknak, szülőknek, a társzszakmák képviselőinek.

Az Agóra küldetését az adott pillanatban teljesítette. Adott infrastruktúra, nyilvánossági viszonyok és társadalmi-politikai helyzet közepette az Agórában egyesült tudás és akarat ennyivel volt képes hozzájárulni ahhoz, hogy

- érvényes (valódi szükségletekre valódi válaszokat kínáló) oktatáspolitikai jusson esélyhez,
- a „politikai elit” és a közoktatási intézmények mindennapi világa közötti átjárás elve fokozottabban megnyilvánuljon,
- a társadalmi-szakmai kontroll elve egyre erőteljesebben érvényesüljön.

A tényekhez hozzátartozik, hogy a heti rendszerességgel száz főt is megmozgató ülésezéseken kifáradtak a munkacsoportok, a végső szöveg megalkotásán és nyilvánosságra hozatalán már csak tucatnyi szakember dolgozott. (Ez a munka minőségéből nem von le semmit; az Agóra konszenzuskereső tevékenysége példamutató volt, de be kell látni, hogy a közéletet nem dinamizálta az oktatásügy iránt.) Kísérlet történt az eredmények vidéki bemutatására is: Debrecen, Eger és Tata volt fogadóképz tematikus beszélgetésre.

2014 tavaszán a közoktatás civil mozgalmi újra erőteljes

megszólalásokkal jelentkeztek. Egyesítették erőiket a hálózatok: a koordináció jegyében létrejött a humán szolgáltató szakmák törekvéseit integráló, szervezetként is bejegyzett *Humán Platform*. Ennek ernyője alatt jelentek meg március 15-én a hálózatok képviselői, és az évforduló tartalmát megidéző jelszavakkal járultak hozzá a tiltakozáshoz.

Legyen béke, szabadság és egyetértés!

1. Szabad és független oktatás! 2. Forrásokat a minőségi oktatáshoz! 3. Jövőt az ifjúságnak! 4. Szakszerűséget! 5. A tudás megbecsülését!

Mit kíván a HAT a nemzetnek?

1. Kívánjuk az oktatás és nevelés szabadságát, a politikai és világnézeti befolyás megszüntetését.
2. A társadalomnak felelős, nyitottan működő oktatási minisztériumot Budapesten.
3. A diákokkal, a szülőkkel és a pedagógusokkal párbeszédet folytató, véleményüket figyelembe vevő önkormányzatokat, kormányt és Országgyűlést.
4. Azonos jogokat, kötelezettségeket, egyenlő elbírálást és finanszírozást az állami, önkormányzati, egyházi, alapítványi és magániskoláknak és óvodáknak.
5. Együttműködést a szakmai szakszervezetekkel, elvett jogaik visszaadását. Jogot mindenfajta szerveződéshez.
6. Világnézetiileg semleges iskolaválasztás lehetőségét, színvonalas oktatást, nevelést mindenkinek.
7. A feudális viszonyok megszüntetését. Az iskolák és óvodák szakmai önrendelkezésének visszaállítását, a fenntartó és az igazgató ne lehessen élet és halál ura.
8. Méltányosságot, egyenlő esélyeket és az elkülönítés megszüntetését az oktatásban és a nevelésben.
9. Költsünk többet az iskolákra és az óvodákra, csináljunk az oktatásból/nevelésből húzóágazatot.
10. A gyermekek érdekei álljanak mindenek felett. Legyen a magyar óvoda és iskola befogadó – tekintet nélkül a gyermekek családi, kulturális, nemzetiségi, vallási hátterére.
11. A szabad szakmai és civil véleménynyilvánítás valódi lehetőségét.
12. Uniót Európával az oktatásban-nevelésben is.

Esélyegyenlőség, tanszabadság, együttműködés!

Hálózat a tanszabadságért – HAT

Március 24-én *Vádirat* címmel tartottak nagyobb sajtótájékoztatót. Nyilvánosságra hozták a hálózatok által közösen készített *Vádirat a kormány oktatáspolitikája ellen*¹⁶ című dokumentumot, amely az Orbán-kormány köz- és felsőoktatásra vonatkozó, 2010 és 2014 között hozott intézkedéseinek hatásait tárgyalta 12 pontban.

A fő vádpontok:

1. a magyar oktatási rendszer egészének elsorvasztása,
2. az oktatás területén végrehajtott minőségrombolás, versenyképességünk lerontása,
3. az intézményi autonómiák felszámolása, a politikai célú közponosítás,
4. az oktatási stratégia szakszerűtlensége és a kaotikus oktatásirányítás,
5. a társadalmi párbeszéd mellőzése,
6. az oktatás egész rendszerének átideologizálása,
7. jogtalan előnyök és monopóliumok adományozása, a verseny felszámolása,
8. a tudás és a szakértelem lejáratása,
9. a pedagógusok és a kritikai értelmiség megalázására tett kísérletek,
10. jogkorlátozó és a jobbiztonságot veszélyeztető intézkedések,
11. a társadalmi felemelkedés lehetőségeinek eltorlaszolása,

a nyílt levélhez
csatlakozókból létrejött a
Tanítanék Mozgalom

12. a magyar nemzet jövőjének aláásása.

A 2014/15-ös tanév is gyakran csalta az utcára a tiltakozókat. Ott voltak a József Nádor téren az októberi netadó elleni tüntetéseken a pedagógus-hálózatok is. Kiemelkedik a 2014. november 17-i *Közfelháborodás napja* a Kossuth téren. Itt szólalt meg először igen hatásosan a későbbi pedagógusdemonstrációk szónoka, *Nagy Emília*, a budapesti *Leövey Klára Gimnázium* tanára.¹⁷

2015 áprilisában, *Sándor Mária* első fellépéseit követően és ezekhez csatlakozva fekete szalag viselésére szólítottak fel a pedagógus-hálózatokhoz tartozó szervezetek.

2015 nyarán az OHA szervezett a Kossuth téren látványos tiltakozást. Ez volt a *Halotti torna*,¹⁸ ahol a szimbolikus focimeccsen, a „lejtős pályán” a kormány csapata letarolta az értelmiségiek válogatotját.

2016 januárjában azután új hangon szólaltak meg a miskolci „Hermanosok”,¹⁹ és a nyílt levélhez csatlakozókból létrejött a Tanítanék Mozgalom²⁰ – többek mellett a budapesti Teleki Blanka Gimnázium és a Kölcsey Ferenc Gimnázium kiemelkedő tanárszemélyiségeinek aktivitása nyomán. A mozgalom mögé felsorakozott a 2016. február 16-án a budapesti *Alternatív Közgazdasági Gimnázium* által biztosított helyszínen, 45 szervezet csatlakozásával létrehozott *Civil Közoktatási Platform*. Az

¹⁶ A teljes anyag itt olvasható: http://www.tanzabadsag.hu/blog/wp-content/uploads/2014/03/V%C3%A1dirat_HAT_HI_OHA_vegso6pdf.pdf (2016. 11. 10.)

¹⁷ Nagy Emília 2015. március 15-én, az Új magyar köztársaságot! című demonstráción elhangzott beszéde itt olvasható: <http://oktatoihalozat.hu/tag/nagy-emilia/> (2016. 11. 08.)

¹⁸ A rendezvény sajtóvisszhangjából itt található válogatás: <http://oktatoihalozat.hu/tag/halotti-torna/> (2016. 11. 10.)

¹⁹ A nyílt levél eredeti közlése itt található: <http://www.boon.hu/nyilt-level-a-herman-otto-gimnaziumbol/2982948> (2016. 11. 10.)

²⁰ A nyílt levélhez 35791 magánszemély és 958 intézmény csatlakozott <http://tanitanek.azurewebsites.net/Herman/Csatlakozok> (2016. 11. 10.)

alakuló ülésen, a sajtó tudósítása szerint,²¹ Radó Péter oktatáskutató, az ülés levezető elnöke a kormány által kezdeményezett köznevelési kerekasztalra utalva kiemelte, a platform új kezdeményezés, nem alternatív kerekasztal. Célja, hogy a résztvevők megvitassák, hogyan tudják az elindult folyamatokat továbblendíteni, és megfelelő támogatást nyújtani a különböző kezdeményezéseknek és törekvéseknek.

Azt javasolta, induljanak ki abból, hogy mindenki tisztában van a közoktatás problémáival, és inkább a közeljövő operatív teendőire koncentráljanak, végül pedig jussanak el egy közös követeléslistához. Hangsúlyozta, nem szeretné, ha „panasz-nappá” alakulna az ülés.

A jelen lévő szervezeteket Radó Péter három csoportba sorolta: tiltakozó mozgalmak, szakmai szervezetek és szakszervezetek. Közülük kettőt emelt ki, a közoktatás rendszerével szemben kritikus *Tanítanék mozgalmat* és a szakszervezetek sztrájkbizottságát, és azt mondta, akkor lesz sikeres a találkozó, ha biztosítani tudják nekik a megfelelő támogatást.

Pilz Olivér, a közoktatás problémáiról nyílt levelet megfogalmazó miskolci Herman Ottó Gimnázium közalkalmazotti tanácsának elnöke azt mondta, új közoktatási rendszert kellene létrehozni, új közoktatási törvényre van szükség, és a Nemzeti alaptantervhez is hozzá kellene nyúlni. Az ülésen megjelent *Galló Istvánné*, a *Pedagógusok Szakszervezetének* elnöke is.

A további történések már ismertek az Új Pedagógiai Szemle olvasói előtt. Az „előtörténet” szereplői, a HAT, a Hivatlanul és az OHA a saját fórumain, és szavazások során kialakított döntései nyomán a más okokból (is) szerveződő tüntetéseken kívánta az oktatás helyzetét ismertetni, és az országra, a magyar állampolgárookra váró jövőt mint az oktatásügy függvényét bemutatni. Az oktatási szervezetek sikere, hogy ez sikerült, és az oktatás jövője közüggé vált. Ebben a sajtó egy része segítőkész volt, és az oktatás különböző képviselőivel készült interjúk országos visszhangot keltettek. Úgy vélem: e küzdelmes hat esztendő tanulságai, tapasztalatai jelennek meg és integrálódnak a „Tanítanék” mozgalom energiáiban.

²¹ <http://www.edupress.hu/index.php/kozneveles/261-civil-kozoktatasi-platform-neven-alakult-forum> (2016. 11. 10.)

A Kárpátok gerincén – Az Uzsokihágónál találtunk rá az első áfonyásra. Hamar rájöttünk, hogy a medve módszerével – szájjal legelve – tudjuk a leghatékonyabban leszedni a finom csemegét

